

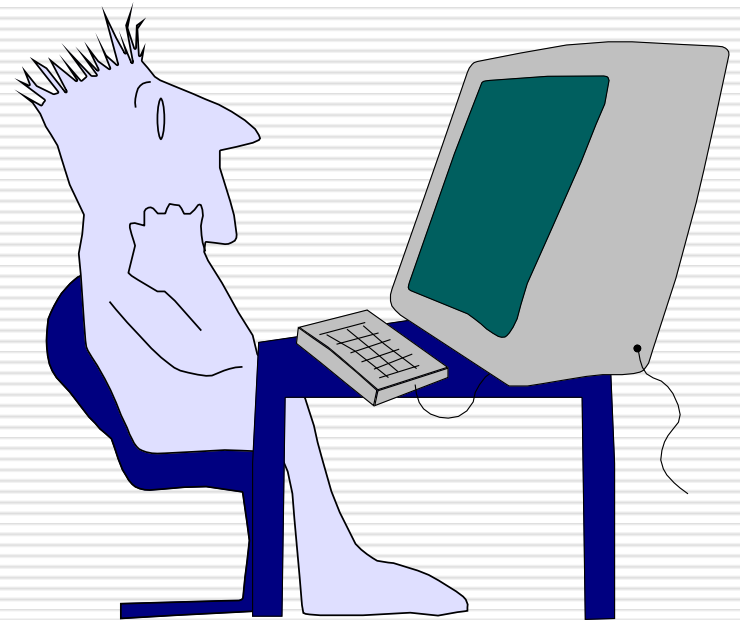
Žmogaus ir kompiuterio sąveika (ŽKS)

Dr. Kristina Lapin
Programų sistemų
katedra

web.vu.lt/mif/k.lapin

kristina.lapin@mif.vu.lt

Turinys

ŽKS ištakos

Problematika

Studijų reikalavimai

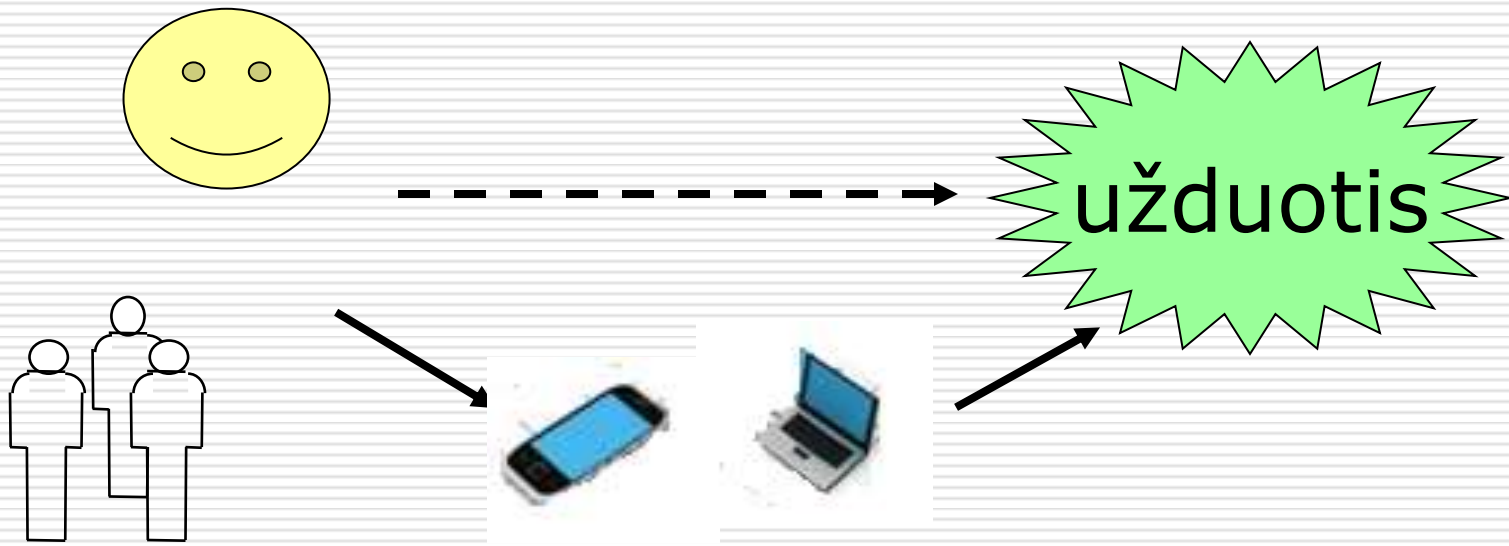
Literatūra

PROBLEMATIKA

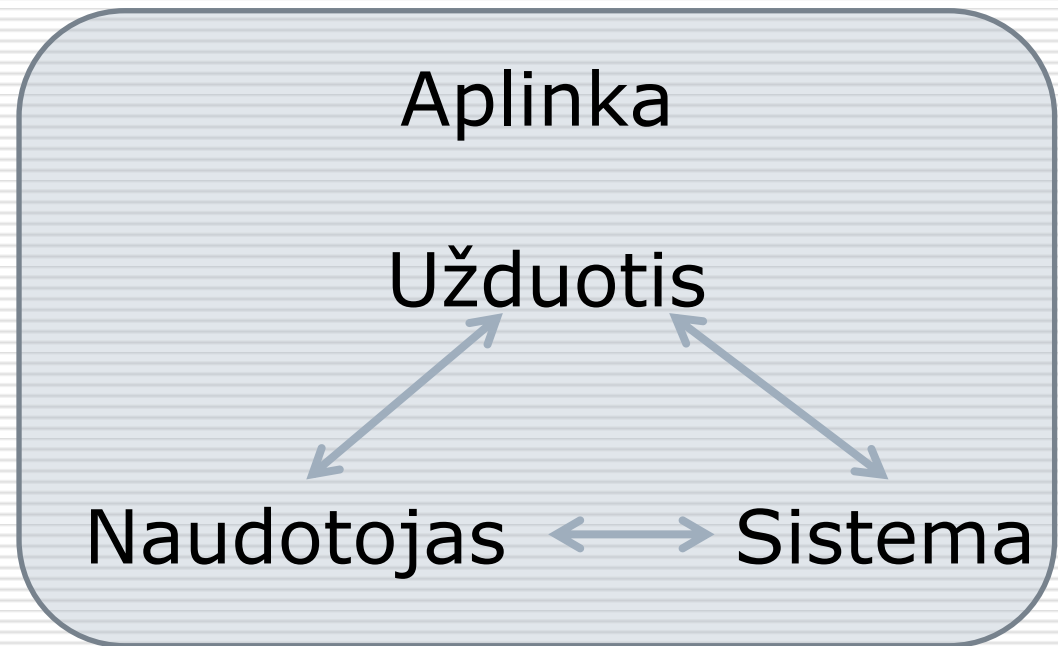
ŽKS tikslas - panaudojamumas

- **Nauja technologija turi pagerinti žmonių veiklų kokybę**

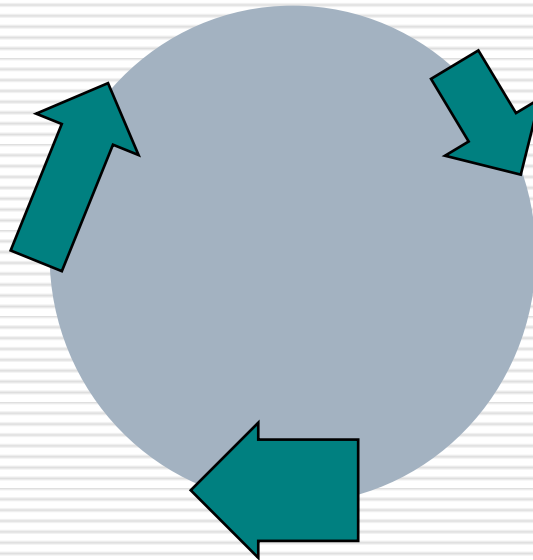
Žmogaus ir kompiuterio sąveikos ergonominis modelis

Naudotojui palankus projektavimas

projektavimas

vertinimas

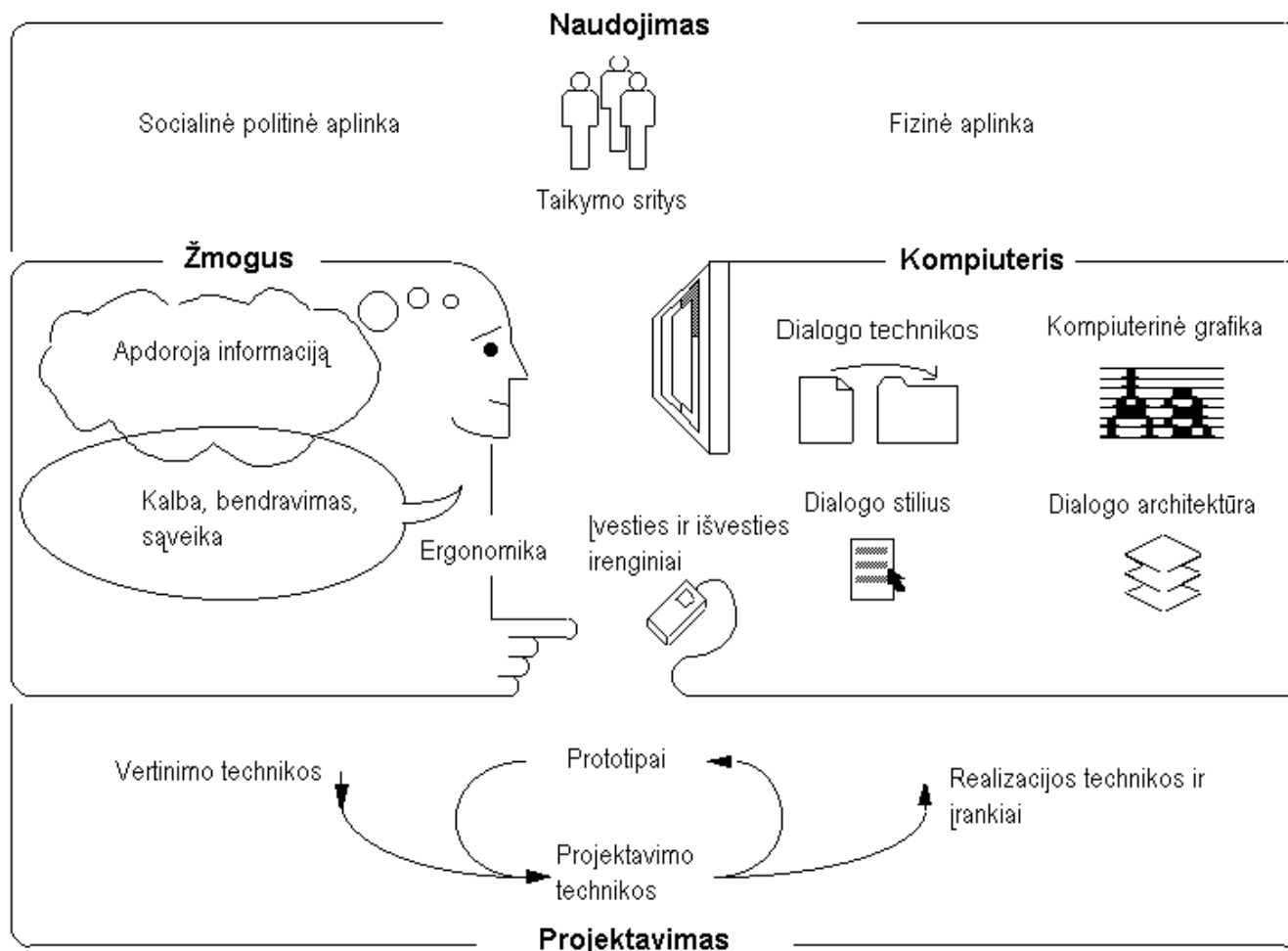
realizavimas

Apibrėžtis

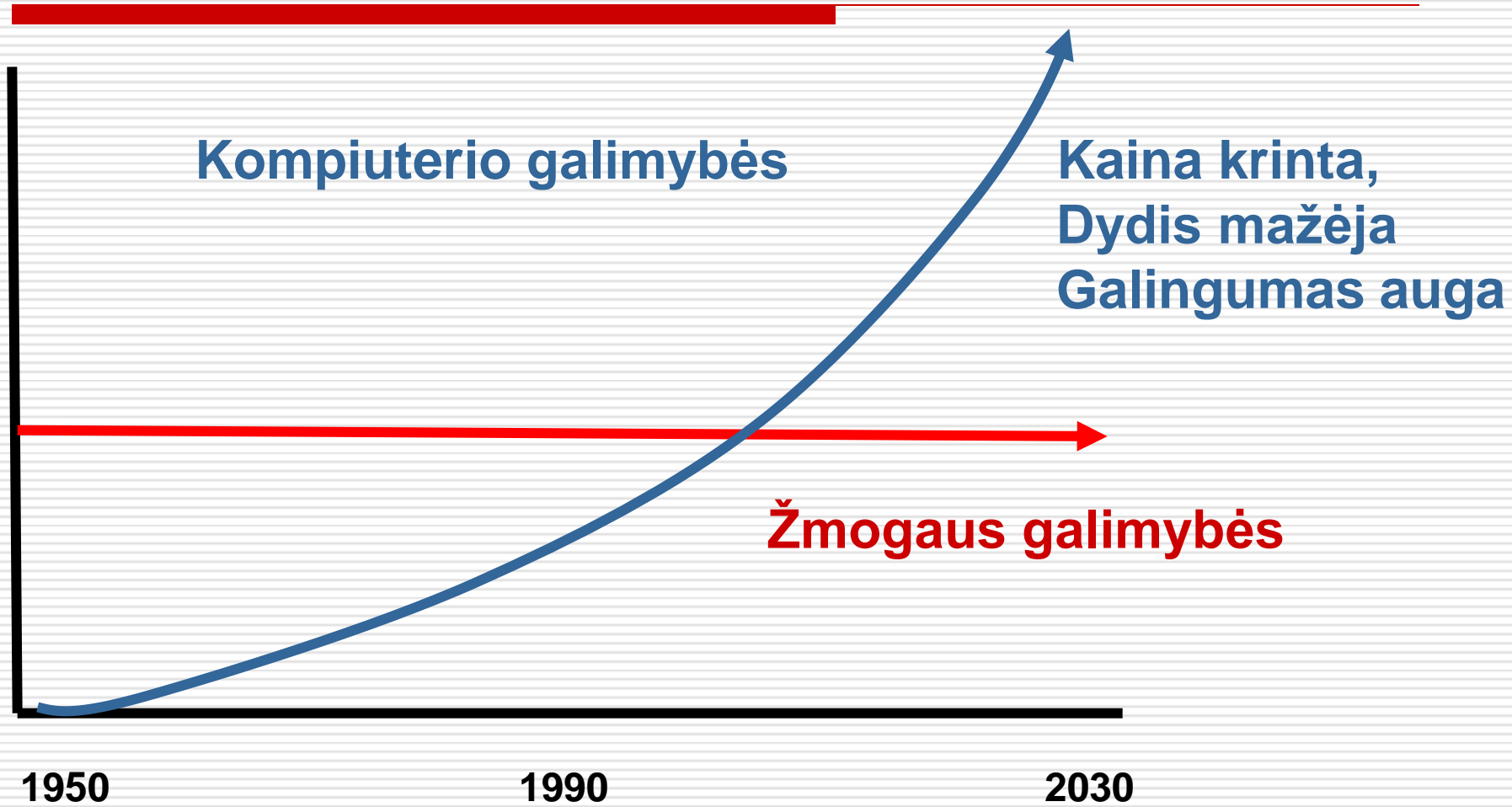
- *Žmogaus ir kompiuterio sąveika*
  - *yra mokslo disciplina, užsiimanti interaktyvių programų sistemų, skirtu žmogui naudoti,*
    - *projektavimu,*
    - *įvertinimu ir*
    - *realizavimu*
    - *bei šiuos procesus supančių reiškinių tyrimu.*

ŽKS: ACM modelis

Moore dėsnis

Projektavimas žmonėms

- ❑ Žmonių užduotys, tikslai ir vertybės – projektavimo pagrindas
- ❑ Darbas su naudotojais kūrimo metu
- ❑ Projektiniai sprendimai vertinami naudotojo požiūriu
- ❑ Atsižvelgiama į žmonių gebėjimus ir situaciją, kuriose vyksta sąveika
- ❑ Bendraujama su *tikrais* naudotojais

ŽKS aktualumas

- Naudotojas tikisi tam tikros sistemos elgsenos ... ir jos nesulaukia
- Interfeiso poveikis sprendimui pirkti:
  - 80%
- Laikas skiriamas interfeisui kurti:
  - apie 15%
- Akivaizdus neatitikimas?
  - Sąveiką aptarnauja apie 70% kodo

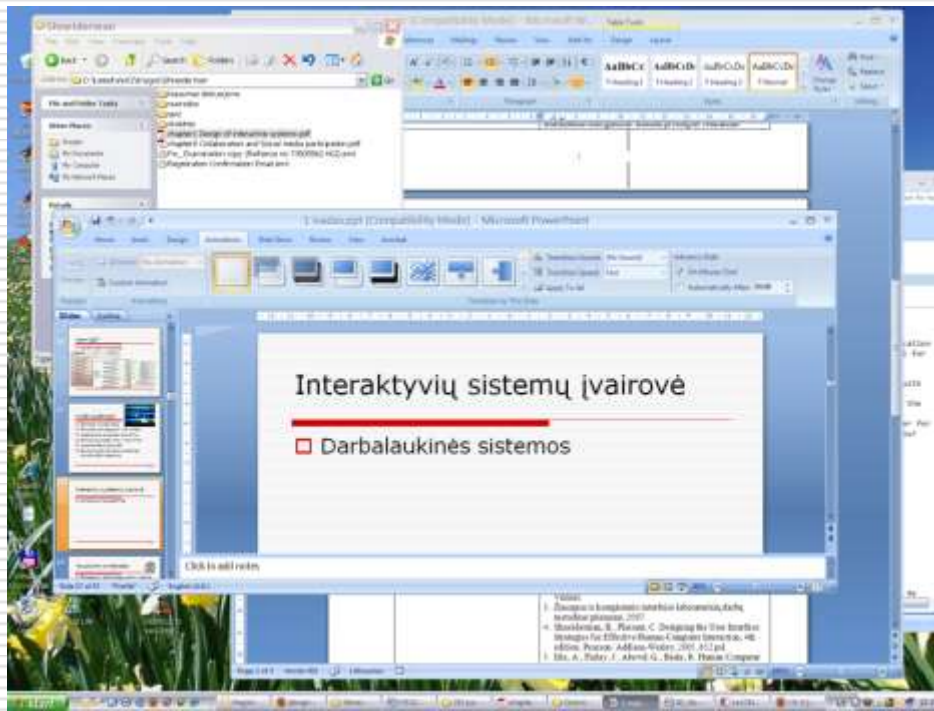
Kodėl sudėtinga?

- ❑ Žmonės yra skirtingi
- ❑ Projektuotojams nepakanka žinių
- ❑ Reikalauja papildomų resursų analizei, testavimams ir tikrinimams
- ❑ Technologijų įvairovė

Interaktyvių sistemų įvairovė

☐ Darbastalio sistemos

Interaktyvių sistemų įvairovė

□ Nešiojami įrenginiai

Interaktyvių sistemų įvairovė

- Virtuali realybė
  - erdvėje
  - darbalaukyje

Panardinančios technologijos

Paveikia mintis ir emocijas

Virtualieji pasauliai

Aplinkos technologijos

---

http://www.youtube.com/watch?v=2lXh2n0aPyw&feature=player_embedded#!

Robotai

- i Robo Q
  - reagoja į balsų komandas
  - laisvai juda patalpoje
  - kontroliuoja aplinką
  - žaidžia
  - moko vaikus kalbų
  - teikia oro prognozes, naujienas, kulinarinius receptus

Socialiniai tinklai

facebook

El. paštas arba telefonas: Slaptažodis:

Įrašyti mane Parinkite slaptažodį?

Facebook padeda jums susisiekti su draugais ir dalintis savo gyvenimu.

Registracija

Nemokamas dabar ir visados.

Vardas Pavardė

El. paštas

Įvesk el. pašto adresą dar kartą

Naujas slaptažodis

Gimimo data

Metai Mėnuo Diena Kodėl aš turu nurodyti savo gimimo datą?

Moteris Vyras

Pašalindami Registraciją, Jūs sutinkate su mūsų [Sąlygomis](#) ir kad esate perskaitę mūsų [Data Use Policy](#), įskaitant mūsų [Cookie Use](#).

Įvairūs interfeisai

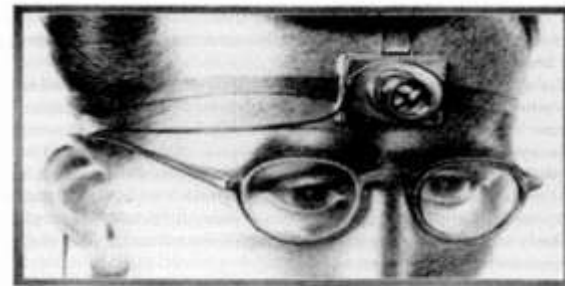
IŠTAKOS

Vannevar Bush

- “As We May Think”
The Atlantic Monthly,
1945 liepa.
- Memex: intelektinių
galimybių plėtimas,
hipertekstas

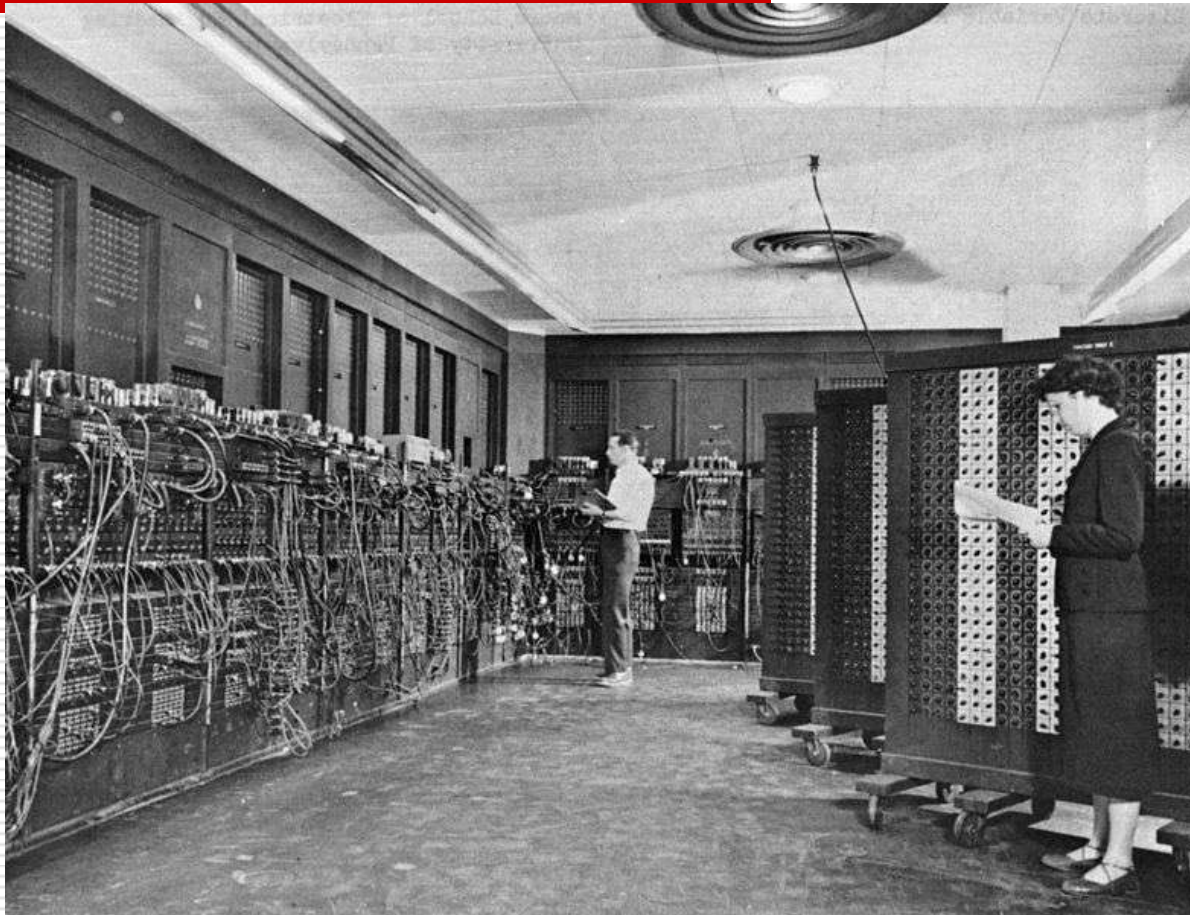

A scientist of the future records experiments with a tiny camera fitted with universal-focus lens. The small square in the eyeglass at the left sights the object (*LIFE* 19(11), p. 112).

ENIAC, 1946

Electronic Numerical Integrator And Computer

Grace Hopper

- ❑ Kompiuterių naudojimo supaprastinimas
- ❑ Pirmo kompiliatoriaus autorė

Betarpiška įvestis ir išvestis

- Grafinio naudotojo interfeiso pagrindas
- Ivan Sutherland (MIT), Sketchpad, 1963
- Įvestis: šviesos pieštukas
- Išvestis: oksilografo ekranas

http://www.youtube.com/watch?v=USyoT_Ha_bA

Pelė, hipertekstas

- Douglas Engelbart, 1968
- Sukurė „visų demonstracijų motiną“
  - Sistemos NLS demonstracija: pelė, teksto redagavimas, videokonferencijos

<http://sloan.stanford.edu/mousesite/1968Demo.html#complete>,
clip 12

Dynabook

- ❑ Asmeninio kompiuterio vizija, 1970, Alan Kay
- ❑ XEROX STAR, 1981
- ❑ Grafinis ekranas, langais paremtas naudotojo interfeisas, piktogramos, aplankai, pelė, tinklas, failų serveris, elektroninis paštas.

<http://www.youtube.com/watch?v=Cn4vC80Pv6Q>

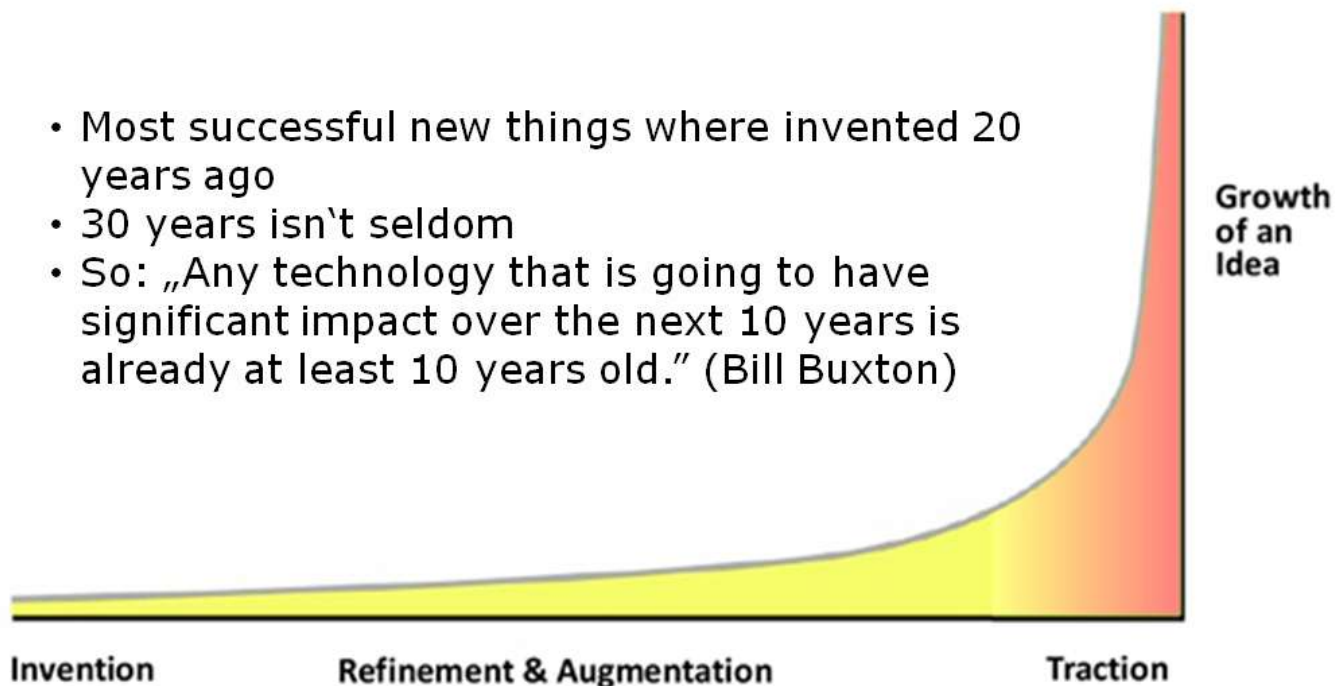
Pora minučių

PASKAITOS KLAUSIMĖLIS

Ilga inovacijų adaptavimo kreivė, Bill Buxton

„Long Nose“ of the S-Curve

- Most successful new things were invented 20 years ago
- 30 years isn't seldom
- So: „Any technology that is going to have significant impact over the next 10 years is already at least 10 years old.“ (Bill Buxton)

Ilga inovacijų adaptavimo kreivė

Ipod 2007 metais buvo įkvėptas Braun T3 radijo, pagaminto Dieterio Rams 1953 metais

---

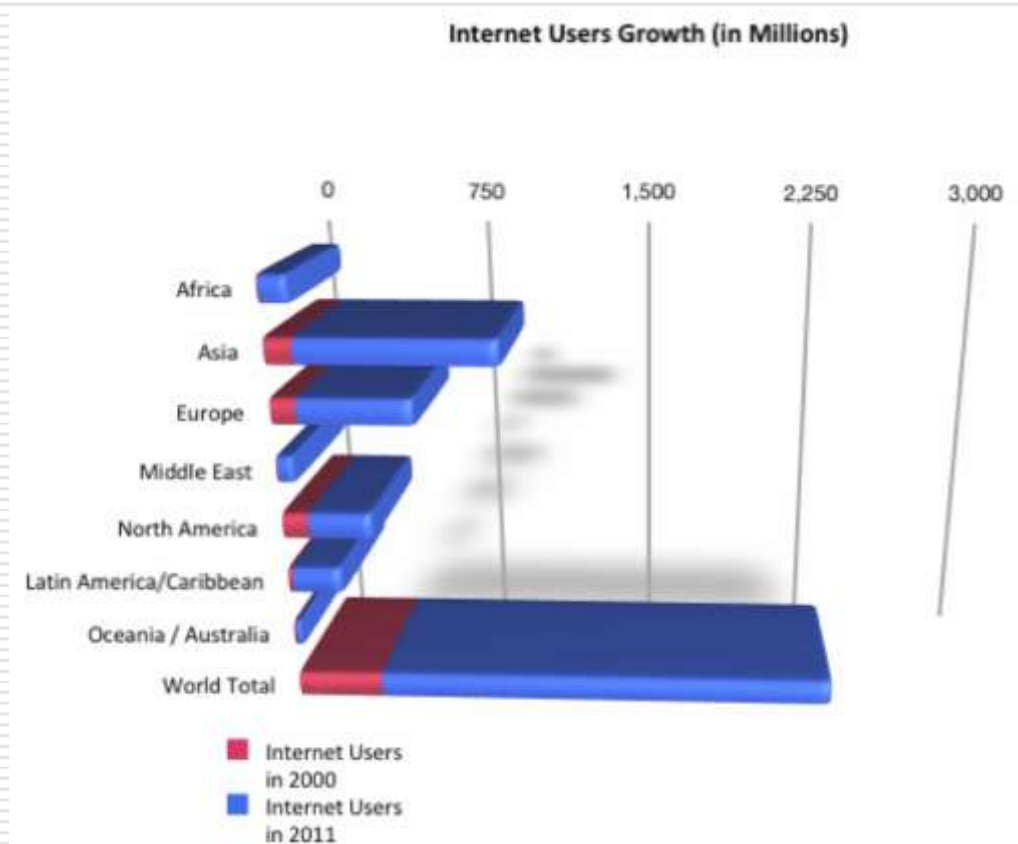
Apibendrinimas: ŽKS evoliucija

- 40-tieji – Vizija, Vannevar Bush
- 50-tieji – Kompilatorius, Grace Hoper
- 60-tieji – Sketchpad, Ivan Sutherland
- 70-tieji – Dynaburg, Alan Kay
- 80-tieji – XEROX Star
- 90-tieji – multimedijos
- 2000-tieji – mobilios sistemos

Kodėl dėmesys panaudojamumui didėja?

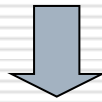
Esminė
priežastis -
Internetas.

Detaliau - 7
priežastys

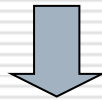
1/7 – Vieša pasauliniu mastu

□ Platesnis potencialių vartotojų ratas.

□ Nežinia, kas ir kada aplankys svetainę.

□ Skatina labiau pasidomėti panaudojamumo inžinerijos metodų kaštais ir nauda.

2/7 – Nebesudėtinga

- ❑ Patogesni ir paprastesni kūrimo įrankiai.
- ❑ Sąveiką dažnai projektuoja grafikos dizaineriai, kurie akcentuoja estetiką
- ❑ Reikia daugiau pastangų padaryti gerai.

3/7 – Greitai kuriamas

- Svetainė per valandą.
  - *Tada dar svarbiau* naudoti pasiteisinančius panaudojamumo sprendimus.
  - Kiek vėliau kainuos palaikymas?
  - Kiek pardavimų praranda greitai suprojektuota sistema ?
- Nuolatiniai matavimai suteikia galimybę tobulinti interfeisą.

4/7 – Nesuveikia „Paleidžiam, po to patobulinsim“

PĮ prieš Interneto atsiradimą:

1. Kažkaip išleidžiama 1.0 versija. Kažkas nuperka.
2. 2.0 versija jau kokybiškesnė, geriau ištestuota.
3. 3.0 versija jau stabili ir panaudojama.

Kodėl tai suveikdavo?

- Naudotojai tikėjo, kad jie patys kalti.
- Mažesnė konkurencija.

4/7 – Nebesuveikia “Paleidžiam, po to patobulinsim”

Internetete:

Klientas vieną kartą nusivils –
niekada nebeapsilankys.

Pirmas įspūdis ypač svarbus. Jokių
antrų šansų.

5/7 – Panaudojamumo mitai

Mitas #1: Panaudojamumas - tai savaime suprantamas dalykas.

- Kodėl tuomet tiek nevykusių svetainių?

Mitas #2: Užtenka gerų norų ir teisingo požiūrio į klientą.

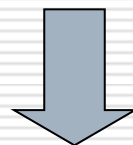
- Metodai, žinios, įgūdžiai.

6/7 – Daugiau nepatyrusių naudotojų

Internetu galima atlikti vis daugiau dalykų, pvz.:

- Sumokėti mokesčius
- Nusipirkti knygą
- Atnaujinti vairuotojo pažymėjimą
- Susirasti sutuoktinį

Daugėja vartotojų-naujokų.

Pigiau yra iš karto pritaikyti nepatyrusiems nei perdaryti funkcionuojančią svetainę

7/7 – Pasaulis tapo sudėtingesnis

Pavyzdys su National Science Foundation knyga:

1. Produktas nupirktas
2. Parsisiųsti nepavyksta
3. Skambinama į aptarnavimo tarnybą
4. Problemos paieška
5. Komunikacijos kaštai

Kodėl nagrinėjame, kaip bus naudojama programų sistema?

□ Socialinis aspektas

■ Padeda atlikti kasdienes darbus

□ raštinių automatizacija

■ Laisvalaikis

□ žaidimai, mąstymo lavinimas ...

Visais aspektais ekonominiai ir naudotojo interesai sutampa

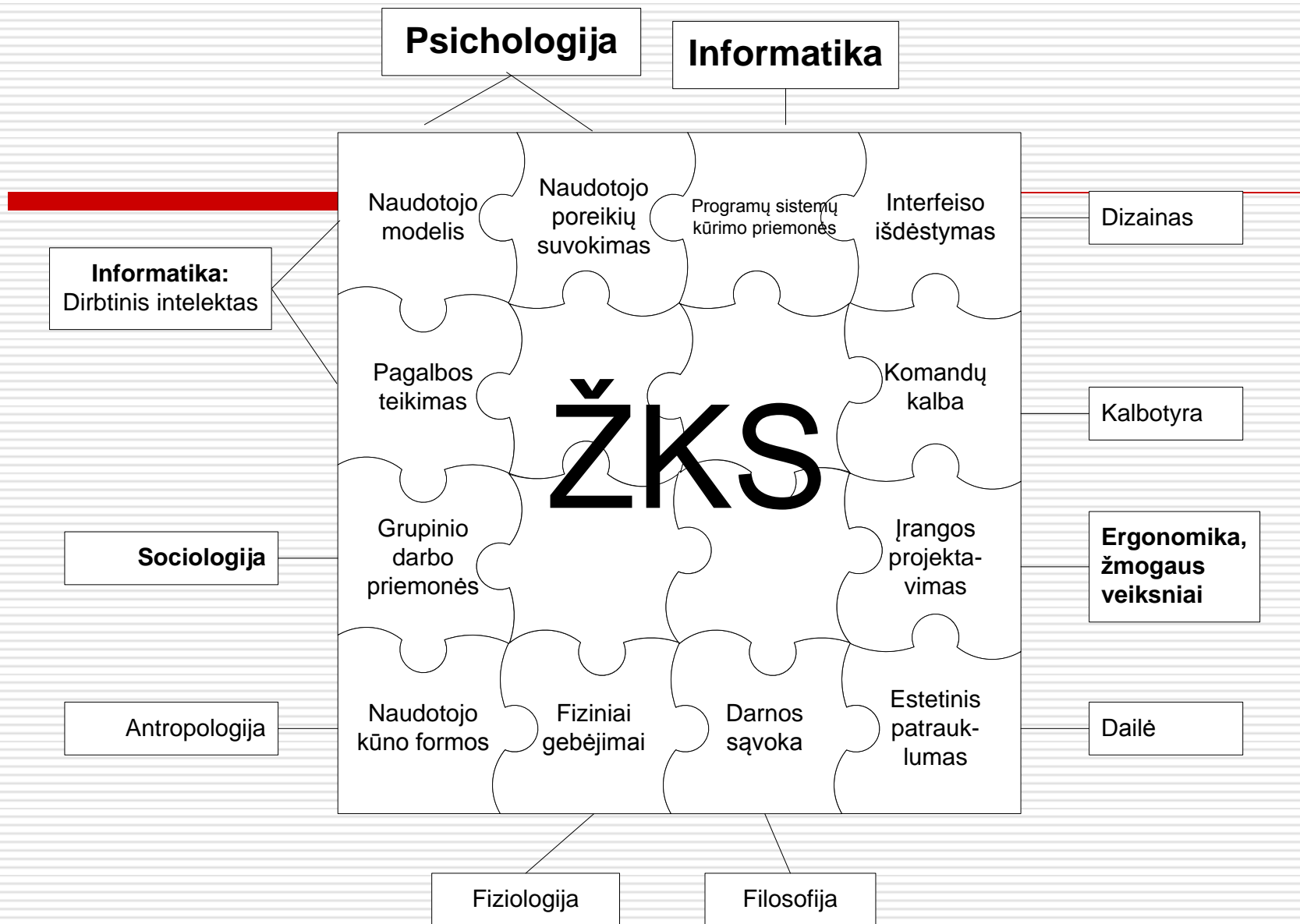
Tendencijos

- Portabilumas
- Naujas informacijos pateikimas technologijos
- Buitinė technika + naujos funkcijos
- Ištirpsta aplinkoje

ŽKS - ŽINIŲ LYDINYS

Kurso tikslai (iš sando)

- ŽKS sąvokos, svarba, problemos
- Suprasti naudotojui palankus projektavimo principus
  - Naudotojų žinių ir fizinių gebėjimų ribotumas
  - Poreikių analizė
  - Prototipavimas
  - Panaudojamumo vertinimai
  - Dokumentavimas

Kurso tikslai (alternatyvūs)

- Suvokti, kad ŽKS yra **plati** ir **gili**
- ŽKS – apie **projektavimą** ir teisingą **bendradarbiavimą su naudotojais**
- ŽKS žinių prireikia beveik visuose PS kūrimo projektuose
- ŽKS yra tiek mokslas, tiek inžinerija

Programų sistemų studijų programa

TREČIAS KURSAS						
V semestras						
Modulio pavadinimas	Kreditai	Paskaitos	Pratybos	Lab. darbai	Konsultacijos	Atsiskaitymas
Programų sistemų testavimas	5	32		32	2	Egzaminas
Interneto technologijos	5	32		32	2	Egzaminas
Žmogaus-kompiuterio sąveika	5	32		32	2	Egzaminas
Programų sistemų projektavimas	5	32		32	2	Egzaminas
Pasirenkamas modulis M	5					Egzaminas
Pasirenkamas modulis C	5					Egzaminas
Iš viso:	30					

http://www.mif.vu.lt/katedros/se/Programs/PSprograma_2013.htm#TreciasKursas

Mokymosi medžiaga

- Paskaitų skaidrės
  - **web.vu.lt/mif/k.lapin/**
- Papildoma medžiaga nurodyta skadrių nuorodose
- Knygos MIF bibliotekoje

Literatūra MIF bibliotekoje

- ❑ Kristina Moroz-Lapin. Žmogaus ir kompiuterio sąveika. Vilnius: TEV, 2008.

Literatūra MIF bibliotekoje

- Donald A. Norman. **The Design of Everyday Things**. Basic Books; Reprint edition (September 17, 2002), 272 pages
  - Puikus ŽKS įvadas

Literatūra MIF bibliotekoje

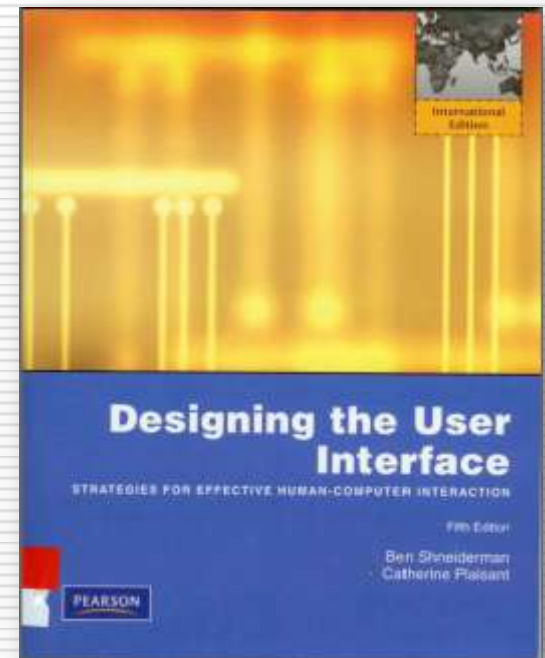
- Dix, A., J. Finlay, G. Abowd, R. Beale. **Human-Computer Interaction**, 2nd Edition, Prentice Hall, 2003, 638 p.

Literatūra MIF bibliotekoje

- ❑ Schneiderman, B., Plaisant C. **Designing the user interface**. Addison-Wesley. 2004, 2010

Literatūra MIF bibliotekoje

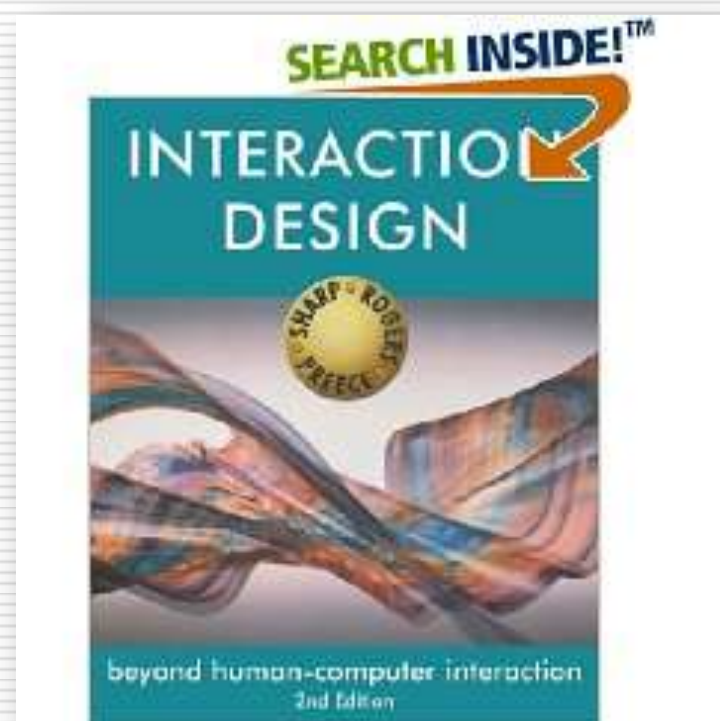
- Faulkner, Ch. **The Essence of Human-Computer Interaction**, Pearson Prentice Hall, 1996.

Literatūra MIF bibliotekoje

- Helen Sharp, Yvonne Rogers, Jenny Preece
**Interaction Design:
Beyond Human-
Computer
Interaction**
John Wiley & Sons,
2007.

Literatūra MIF bibliotekoje

David Benyon, Phil
Turner, Susan
Turner

Designing Interactive
Systems: People,
Activities, Contexts,
Technologies

Addison Wesley, 2005

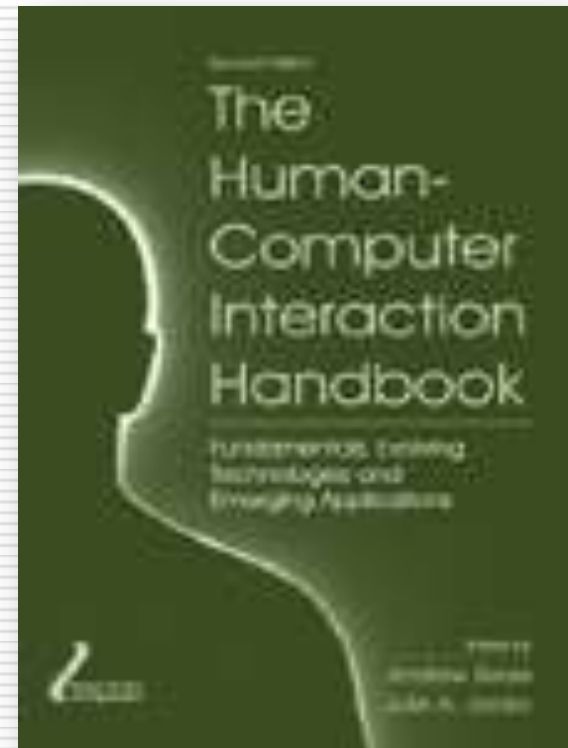

Literatūra MIF bibliotekoje

- **The Human-Computer Interaction Handbook: Fundamentals, Evolving Technologies, and Emerging Applications.**
Julie A. Jacko (ed.) and Andrew Sears (ed.)
Lawrence Erlbaum Associates. 2003

Kiti resursai

- [User Experience Professionals Association](#)
- [AIGA, the professional association for design](#)
- [ACM Special Interest Group CHI](#)
- [Usability Net](#)
- [Nielsen Norman Group](#)

Apibendrinimas

- ŽKS yra jauna, sparčiai bevystanti disciplina
- Svarbu
  - suprasti naudotojo veiklų kontekstą,
  - pakelti veiklų kokybę,
  - Patenkinti poreikius
- Kompiuteriais naudojami įvairių sričių ekspertai. Jie **neprivalo** būti informacinių technologijų ekspertais.
- Naudotojas vertina produktą pagal tai, **ką mato ir jaučia.**

Apibendrinimas

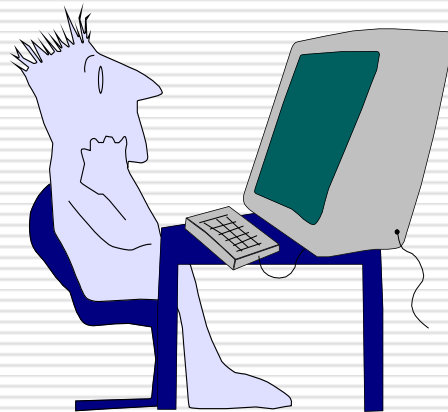
- Žmogaus ir kompiuterio sąveika
  - Kompiuterių naudojimo kontekstas
  - Žmogaus gebėjimų tyrimas
  - Naudotojo interfeiso projektavimas, realizavimas ir vertinimas

Žmogaus ir kompiuterio sąveika

Kristina Lapin

web.vu.lt/mif/k.lapin/

Egzamino klausimai

- Kokių disciplinų sandūroje atsirado žmogaus ir kompiuterio sąveika?
- Kuo užsiima žmogaus ir kompiuterio sąveika?
  - Išvardinkite bent dviejų procesų esmines sąvokas ir trumpai jas paaiškinkite.
- Kodėl žmogaus ir kompiuterio sąveikos reikšmė didėja?
- Kokiais inovacijų etapais vyko žmogaus ir kompiuterio sąveikos evoliucija?
  - Mokėkite sutapatinti asmenybes su inovacijomis.